

Kmetijske in rokodelske novice.

Na svetlobo dane od c. k. kmetijske družbe.

Tečaj III.

V sredo 10. Grudna. 1845.

List 50.

Vodotop. *)

„Kdo s' upa, bodi oproda al knez,
V kernico potopiti se?
To kupo zaženem zlato v objez,
Pogoltnilo černo žrelo jo je.
Ki kupo prinese iz burke neznanne,
Jo sebi prinese, njegova ostane.“

To reče kralj in iz verha peči,
Katera čez brezden sirov
Dreveno v neskončno morje stermi,
Zažene kupo v tulenje valov.
„Kdo ima med vami serce gotovo,
Podati v Karibdo se? prasm na novo.“

Oprodje in vitezi krog in krog
Poslušajo, tiho so kar,
Oziraje plašno se v divji tok,
Nobenimu kupe doseči ni mar;
In kralj besedo v tretje izreče:
Al tega se nihče podstopiti neče?

Vse tiho ostane kakor poprej,
In derzno en mičen dvorán
Iz množice stopi boječe zdej,
In pas in kolor on verže na stran.
In ženske in možki okoli stoječi
Na krasniga zrêjo mladenca stermeči.

In kër se vstopi na skalén kraj,
In gleda v strašán vodovrát,
Karibda tuleča dervi nazaj
Valove pogoltnjene, gladno v prepád,
In kakor bi v dalnim oblaku gromelo,
Jih bluje rjovevši peneče žrelo.

Valí se in herka in vrè in kipí,
Kot vode in plamena hlap,
Do neba brizgaje se meglá kadí,
Neskončno pritiska za slapam slap,
Ne da se izprazniti strašno točilo,
Bi mislil, de morje bo morje rodilo.

Naposlej premeni se divja oblast,
In černo med stenami pen
Odprè v globočino orjaska se past,
Razor neizmeren ko brezden peklén,
In kakor sò snegam pokriti bregovi
Gromijo v kernico biječi valovi.

Zdaj urno, preden se verne pritók,
Se Bogu mladenč poročí,
In — straha začuje se krič globok —
Ze jaderno v liv ga valovje dervi,
In žrela zagerne se skrivnoma kalej,
Prederzen plavec ne vidi se dalej.

In verha vtolaži se brezden pust,
V globini le tuli vihar,
In žalostno čuje od ust se do ust:
Bog s tabo, zgubljen si, pogumen plavar!
In dalej in dalej gubi se tulenje,
In strašno mudí se pritoka vernenje.

Če veržeš krono v kernico letó.
In rečeš: ki krono mi dá,
Nej dene na glavo jo, kralj nej bo!
Ne mika me dar, mi ne gane željá.
Kaj ta globočina tuleča zakriva
Ne vé pripovedati duša živa.

Mnogtero barko so trešili not
Valovi v požrešen okraj,
Pa so pridervili raztergan hrod,
Razbito jamboro iz brezdna nazaj.
In bliža se bliža, kot vihre veršenje,
In hujši in hujši, vertincea šumenje.

Valí se in herka in vrè in kipí,
Kot vode in plamena hlap,
Do neba brizgaje se meglá kadí,
Neskončno pritiska za slapam slap,
In kakor bi v dalnim oblaku gromelo,
Jih bluje rjovevši peneče žrelo.

*) *Vodotop* — Der Taucher, Ballade von Friedrich Schiller. To čudno prigodbo smo scer še v trojnih družih bukvah popisano našli: „*Dies geniales Alexandri ab Alexandro*“ knjiga II. glava 21; „*Thomas Fazelli de rebus seculis*“, „*Die unterirdische Welt vom Athanasius Kircher*“, knjiga druga, glava 15. — Pripetila se je na Siciljskim otoku dolenovlaške zemlje o vladanji kralja Friderika II. iz Aragonske hiše v drugi polovici petnajstiga stoletja. Mladenč, o katerim se to pripovoduje, je v *Kataneji* blizo Mesine rojen, in takó čudne natore bil, de je cele ure brez dihanja pod vodo plavati zamogel. Nar imenitniši plavarja so ga imeli. Večkrat je v daljne kraje, do Kalabrije in še dalje plaval. Zatorej, in kër mu je bilo *Nikola*, pokrajsano *Kola*, to je *Miklavž* imé, se ga je peřimek „*Pescekola*“ — *Riba Miklavž* — prijel, in takó, od njega govoreči, ga še dan današnji Lahi imenujejo.

Blizo *Mesinskiga* mesta ležeča voda, v kateri je ta žlahtna riba poleg naše pesme zadnič poginila, se je v stari dobi *Karibda* imenovala. Zdaj se ji *Kalofaro*, ali *Karilo* pravi. Nebrojnokrat je popisana bila, vselej strašno in čudno. *Fazelli* v šestnajstim stoletju o nji takó govori: „Tukej morje strašno vrè in kipí, kakor de bi se mu dno na kviško dvignuti ter zemlji oserčeje iztočiti hotlo. Valí in preobrača se takó čudnih vertincov, de strah in groza ne samo brodnike in barkarje, ampak clo na bregu stoječe ogledavce zvije. Zdi se ta strašen prepír silovita bitva protivno puhajočih valov. Nekteri kakor premagani beguni stermoglavno v brezden gromijo, drugi kakor ošabni zmagovavci na kviško se spenjajo. Tu se čuje tulenje kipečiga slapovja, tam zdih in stok v globočino derečiga morja.“ — *Homer* v dvanajstih bukvah krasne svoje *Odiseje* od stika 234 do stika 243 poje

„Plašno kormanimo zdaj po voskimu robu proliva,
Skila na desni grozí na levi divja Karibda,
Gladno valove v prepád serkaje solnate morja.
Kadar izbluje, divjá kot kotel na silnimu ognju,
Kalna valí iz brezdna se zmes in kviško brizgaje,

Z belimi penami skal obojnih verhe zagerne.
Kadar poserka potém valove solnate morja
Kalna se zmes pogrezne v prepád, in strašno v okrogu
Grom po skalovju doní, globoko zine kernica
Blata černa in muž, in bleđa groza jih prime.“

In glej! iz krila kipečih kališ
Dviguje se belo ko sneg,
Zasveti se rama in tilnika bliš,
Marljivo poganja in krepko se vprek,
In on je, in suče veselo z levico
Oteto kupo nad jedno kernico.

In zdihne globoko ter diha na moč,
In kviško obrača oči,
Razlega se v množici glas krikajoč:
On živi, otet je, vderžalo ga ni!
Iz groba, iz morske globine šumeče
Je verli prinesel oserčje živeče.

In pride — vriskaje ga truma ospé —
Pred kraljem poklekne v prah,
Ponudi mu kupo v obilnosti slé,
Kralj hčerici migne prijazni rah,
Ta z vinam nalije morečim jo jako,
Mladenč pa h kralju oberne se tako:

Bog živi vladarja, veselje vsim,
Ki dihajo v zraku svetá!
Al strašno je bitje v prepadu tim,
In človek ne skušaj derzno Bogá,
Ne želi si gledati nikdar očito,
Kar milostno v grozo in tmino je skrito.

Dervilo ko blisk me je jaderno not,
Zdaj skozi pečovnat obók
Pridere mi reka gromeča nasprot,
Serdito popade me divji dvotók,
In kakor vertavko v okrogu derví me
Tiraje v globino, omota me prime.

Zda v sili nar veči pokaže mi Bog,
Ko živo do njega kričim,
Iz brezdna skaline moleči rog,
Objamem ga urno in smerti vbežim,
In tu na korali je kupa visela,
Scer padla v neskončnost bila bi žrela.

Še hribe globoko pod mano stermí
V škerlatno temnoto prepád,
Če ravno posluhu nenehama spí,
Okó trepetaje ozira se v čad,
Ki v nedriju brezdna peklenskiga krije
Drakone, modrase, razkačene zmiže.

Tu černo gomazi in vije se v zmes
Ostudne červadine plast,
Skat ojstro bodeč, repon skaloplez,
Kladivana grozníga ljuta pošast,
In jadro grozivši mi zobe očita
Pomorski pes, jezera risa serdita.

In tu visim, in groza morí me in mar,
Kér upa otebe ni več,
Med zvermi jedina občutljiva stvar,
Samotež v ostudni pušavi gineč,
Globoko pod glasam človeške besede,
Pri divjih strahotah nevsmiljene čede.

To z grozo prevdarim, zdaj vidim pošast,
Ko širi sto členov na mah,
Me hoče popasti; oklenjen izrast
Korale spustiti omami me strah,
Koj zgrabi valovje me divjiga vira,
Pa v blagor je bilo, na kviško me tira.

O temu vladar se začudi zlo
In reče: „Bokal ti je dan!
Tvoj tudi ta perstan kraljevi bo
Z nar dražjim kamenjem krasno kovan,
Če v drugo poskusiš in daš mi na znanje,
Kaj vidil na zadnjimu dnu si vertanje.“

To čuje kraljevna rahle vesti,
Prijazno ga prosi rekoč:
„Moj oče, pustite te grozne reči,
On storil je kar ni nobenimu moč!
Če vas pa li mika ponovljenje zgodá,
Nej vžugajo knezi mladenča oproda.“

Zdaj jaderno kupo popade vladar,
Zažéne v kernico jo not,
In če mi jo spraviš na suho, plavar,
Naj goršiga kneza storim te nasprot,
In to, ko prositi za tebe jo čuješ,
Zaročeno ženo še danas miluješ.

Ko sila nebeška ga zbóde ta glas,
Okó se mu radosti vžge;
On deklíce vidi zapečen obraz,
Bledeti jo vidi — in pasti tje;
Zdaj tiran zaslužiti krasno divico
On verže se — živi al umri — v kernico.

Še tuli valovje, se verne nazaj,
Ropot ga oznani strašán,
Tu klanja se željno gledaje čez kraj,
Vsi toki, potoki derejo na dan,
Kipijo na kviško, veršijo v prepade,
Mladenča nazaj — nobeden ne dade.

J. Koseski.

Njive pred zimo preoravati ali jih prekopavati, zboljša zemljo, in jo rodovitniši stori.

Od nekdej je po storjenih skušnjah umnih kmetovavcov spoznano in poterjeno, kakó koristno de je globoko oranje ali prekopavanje zemlje v jeseni napreden zima zapre. Le čuditi se moramo de se še sleherni kmetovavec potem gotovim razpoznanju ne ravna, in toliko dobička v nemar puša.

Korist predzimskiga preoravanja zemlje se spozna pötem:

1) Sonce obséva obernjeno zemljo, dež, rosa, ivje in sneg jo gnojijo, mečijo in rahljajo, de jo zrak skozi in skozi lahko preletí; zemlja si tedej tečnih reči iz podnebja pridobí, ter rodovitniši postáne. Od te resnice se lahko vsak kmetovavec sam prepriča; naj le pogleda v jeseni preorano zemljo, kakó bleđa, pusta in mertva de je; naj pogleda na spomlad ravno tisto zemljo, ki je pozimi v debelih brazdah bila, bo vidil, kakó de je začernéla, ko se je podnebjske vzetnosti napíla, in od tod rodovitnosti v sé dobila. Od velike koristnosti jesenskiga prekopavanja so pridne Š v a bške gospodinje takó živo prepričane, de nikdar ne opustijo pridno prekopavati domačih vertov in zevnikov. Ravno tako umno se obnašajo Virtemberžki kmetje, ki se po starim pregovoru ravnaajo, ki pravi:

Jesenska brazda dá
Na spomlad pol gnojá.

2) Predzimsko preoravanje zatíra plevél, mu poterga korenine in jih pomori; na nepreoranih njivah pa ostanejo plevélne korenine in zemlji moč jemljejo, zlasti v mehkih zimah, in še bolj poženo po spomladanskim oranju, ko jih gorkota in moča oživí.

3) Zmerzal (zimská zmerzlina) pretrese, razmeči in razrahlja predzimsko ral, to ji h po-

vikšanju rodovitnosti posebno pri težki zemlji práv tekne!

4) Predzimsko oranje pokončá červe, jim razdêre zalégo in jo verže verh zemlje, kjer od zmerzali in mokrote poginejo. Tudi kerta in miši preoravanje prežene, in gnjezda jim razdêre.

5) Nar veči dobiček da globoko predzimsko oranje na takih njivah, ki so za spomladansko setev odločene, kakor za oves, grah, grašco, za travne semena, za mak, pa tudi za ječmen. Takó obdelujejo njive na Virtemberžkim v slavnim velikim kmetijskim učilišu Hohenheim imenovanim, kjer je veliko učencov iz vsih deželá in vsih stanov, ki se vsih kmetijskih reči po znanji in po djanji učijo. Od ondod se je to obdelovanje deleč okrog po kmetih razglasilo, in kar zlo ga hvalijo. V jeseni preorjó njive za prihodnjo pomladansko setev, ral pustijo pozimi v debelih brazdah, de jo zmerzál predela; ko se ral spomladi nekoliko osuší, jo z dobro brano gostó prebranajo, potem jo obsejajo, in seme ali zavlečejo ali po potrebi z valejem zadelajo. Pri takim obdelovanju je ta le dobiček:

pervič: po opravljeni jesenski setvi ima kmetovavec časa dovelj, de si njive pred zimo lahko preorje, zató mu pa pride na spomlad menj oranja, ko ima takrat brez tega dela na kupe;

drugič: na spomlad se lahko bolj zgodaj seje, kér se zemlja poprej osuší; de je sploh bolji zgodna setev, ko pozna, vsak kmetovavec vé;

tretjič: zemlja se zimské mokrote napije, ktera je spomladanski setvi grozno tečna, posebno pa v suhotni spomladi, in za rudečo deteljo, ktera v suhi spomladi dostikrat ne obzelení. Koristnost taciga obdelovanja se je v nalaš napravljjenih skušnjah na Hohenheimskim kmetijstvu očitno pokazala; vidilo se je, kakó živo de je rodilo polje v suhotnih letinah pred zimo obdelano; kakó medlo in redko pa de je nasproti doneslo polje bližnih sosedov, ki niso bili v jeseni za spomladansko setev svojih njiv pripravili;